

“Знищення всіх видів нетерпимості й дискримінації, причиною яких є релігія чи вірування”, говорить, що невігластво і брак розуміння є одними з “основних причин нетерпимості й дискримінації у справах, пов’язаних з релігією та віруваннями”. Однак з невіглаством, виявами нетерпимості, можна боротися, насамперед за допомогою всебічної освіти. “Освіта може стати основним знаряддям у боротьбі з дискримінацією й нетерпимістю”, – зазначається у повідомленні Комісії ООН з прав людини. Якою повинна бути мета такої освіти? У журналі “Кур’єр ЮНЕСКО” дається порада: замість заохочувати до протидії релігійним рухам, “метою освіти, що виховує терпимість, має бути протидія впливам, які ведуть до боязні інших і їхнього відмежовування; вона повинна допомогти молоді розвнути самостійні рішення, критично й етично мислити”.

Безперечно, ЗМІ можуть відігравати важливу роль у пропагуванні “критичного та етичного мислення”. Багато міжнародних організацій усвідомлюють силу мас-медіа формувати погляди й заохочувати до зрілого розуміння. Проте щоб засоби масової інформації сприяли розвитку духу терпимості, а не підштовхували до нетерпимості, як це деколи буває, їм потрібні гідні довір’я, об’єктивні працівники. Часом журналістам потрібно виступати проти загальноприйнятих поглядів. Вони мусять застосовувати об’єктивний аналіз і бути неупередженими спостерігачами.

Але цього, вочевидь, недостатньо. Терпимість не означає, що всі повинні думати однаково. Люди часто не погоджуються одні з одними. Дехто може бути переконаним, що погляди іншої людини абсолютно неправильні. Він може навіть прилюдно говорити про те, з чим не погоджується. Однак доти, доки він не розповсюджує брехні, щоб вселити в інших упередження, це не є нетерпимістю. Нетерпимість виявляється тоді, коли якусь групу переслідують, створюють проти неї спеціальні закони, обмежують, забороняють або якимось по-іншому перешкоджають жити згідно з власними переконаннями. Коли нетерпимість досягає крайнього ступеня, деякі в ім’я своїх переконань стають вбивцями, а інші з тієї ж причини – жертвами.

Як же боротися з нетерпимістю? Якщо дозволяють обставини, найліпший метод – це попереджальні заходи: пропагування терпимості, тобто допомога людям краще розуміти інших. У вищезгаданому звіті ООН про знищення нетерпимості говорить: “Усі види нетерпимості та дискримінації на ґрунті релігії чи вірувань, спочатку народжуються в людській свідомості, отже, починати діяти слід саме з людської свідомості”. Освіта, про яку ми згадували раніше, може спонукати навіть до дослідження власних поглядів.

Федеріко Майор, генеральний директор ЮНЕСКО, писав: “Терпимість – це чеснота людини, яка має власні переконання”. А домініканський священник Клод Джеффрей, пишучи до журналу “Реформ”, висловився: “Справжня терпимість ґрунтується на непохитному переконанні”. Людина, яка впевнена у правильності власних поглядів, швидше всього, не розглядатиме переконання інших як певну загрозу для себе.

Свідки Єгови побачили, що чудовий спосіб сприяти терпимості – це розмовляти з іншими людьми, переконання яких відрізняються від їхніх. Вони мають нагоду послухати, як люди різних релігій – в тому числі й атеїсти – пояснюють свої погляди. Свідки також завжди готові пояснити власні переконання тим, хто хоче їх вислухати. Таким чином вони сприяють збільшенню знання і розуміння, а це сприяє процвітанню терпимості.

Матеріал із часопису “Пробудись!” (8 січня 1999 р.).

ЗАЩИТА ПРАВА НА СВОБОДУ ВЕРОИСПОВЕДАНИЯ В ПРЕССЕ СВИДЕТЕЛЯМИ ИЕГОВЫ

Со времени установления в России коммунистического режима советская власть уделяла большое внимание антирелигиозной пропаганде. Помимо общей критики религии формировался еще образ сектанта-изувера. Послевоенная пропаганда активно насаждала еще и образ сектанта-шпиона.

Использование СМИ в борьбе с религиозными меньшинствами продолжалось вплоть до 80-х годов. Так, в плане "Профилактических мероприятий по проведению

профилактической работы с сектантами-иеговистами в Иркутской области на 1980-1981 годы", в частности говорится: "Настойчиво и убедительно разоблачать моральный и политический облик сектантских вожаков, их антиобщественные действия на собраниях производственных коллективов, через средства массовой информации (в течение всего периода)... Систематически разоблачать в лекционной пропаганде, на страницах областных, городских, районных газет, в передачах радио и телевидения реакционную идеологию и организацию секты иеговистов, антикоммунистические установки Бруклинского центра".

Неудивительно, что в то время образ сектанта-вредителя прочно вошел в обиход в СССР. И в этом ключ к пониманию его столь быстрой реанимации в последнее время. Устойчивое потепление началось с середины 80-х годов. В начале 90-х в прессе практически отсутствуют какие-либо антирелигиозные выступления. Журналисты проявляют живой интерес к религии, включая религиозные меньшинства. Немногочисленные публикации открывают для читателей неизвестный до этого мир людей, которые стараются руководствоваться библейскими советами в своей повседневной жизни.

Однако затишье продолжалось недолго. Начиная с 1995 года в СМИ начинается массированная информационная кампания против религиозных меньшинств. Своего пика она достигает к лету 1997 года, когда Государственная Дума РФ принимает новый Закон о свободе совести.

Всего за период с 1995 по 2000 годы Управленческим центром Свидетелей Иеговы в России из разных регионов страны было получено более 1000 публикаций недостоверного, порочащего, а иногда и откровенно клеветнического характера. А также десятки радио и телепрограмм. Одна только таблица с названиями публикаций занимает более 40 страниц.

К 1995 году, потерпев поражение в западных странах, в Россию переключивается так называемое антикультовое движение, которое становится главным источником дискредитации религиозных меньшинств. Во многих городах формируются многочисленные "комитеты по спасению". К настоящему времени их численность приближается к 30. Причем деятельность некоторых из них носит межрегиональный характер. Разумеется, для проведения такой деятельности необходимы существенные денежные инвестиции. Документы показывают, что антикультовые группы в России получают субсидии как от западных антикультовых групп, так и, вопреки действующему законодательству, от некоторых российских правительственных организаций.

В 1998 году представителями этого движения из московского "Комитета по спасению молодежи" был спровоцирован судебный процесс против московской общины Свидетелей Иеговы, который был включен в записку Генерального секретаря Генеральной Ассамблеи ООН "О ликвидации всех форм религиозной нетерпимости" за 1999 год в качестве акта проявления религиозной нетерпимости в России. Возглавляя кампанию массовой дискредитации, антикультисты пускают в ход несуразные обвинения в жертвоприношениях и другие сенсационные, но голословные нападки. Хотя позднее они получают опровержение со стороны официальных структур, до широкой аудитории эта информация не доходит.

Даже решение Судебной палаты по информационным спорам при Президенте РФ от 4 февраля 1998 года, которое наглядно раскрывает несостоятельность обвинений против Свидетелей Иеговы, не получает никакой огласки. Игнорируя вынесенное решение, "Комсомольская правда" уже в 2000 году публикует материал, безосновательно обвиняющий Свидетелей Иеговы в причастности к суициду в Краснодарском крае. Безосновательность утверждений газеты была установлена краевой прокуратурой и полномочным представителем Президента в Краснодарском крае А.Н. Скоробогатченко, что было подтверждено в его устном разговоре с председателем Руководящего комитета Управленческого центра Свидетелей Иеговы В.М. Калиным.

Однако масштабы информационной кампании крайне затрудняют использование механизмов судебной защиты.

В качестве положительного фактора можно отметить, что в последнее время клеветническая кампания все чаще получает должную оценку правозащитников и государственных служащих. Уполномоченный по правам человека в Российской

Федерации О.О.Миронов в своем письме на имя Министра по делам печати, телерадиовещания и средств массовой коммуникации выражает опасение, что такая кампания "может спровоцировать дискриминацию граждан по признаку отношения к религии и неправомерное ограничение деятельности создаваемых ими религиозных объединений".

К сожалению, подобная дискриминация все чаще становится позорной реальностью современной России. В Управленческий центр Свидетелей Иеговы в России из разных регионов непрерывно поступают сообщения о нападениях на верующих, срывах религиозных собраний, непрекращающихся попытках лишить местные общины государственной регистрации. Нередко это бывает прямым следствием выступлений как центральных, так и местных средств массовой информации.

Не случайно в упомянутой записке Генерального секретаря Генеральной Ассамблеи ООН "выражается озабоченность в связи с использованием печатных, аудиовизуальных, электронных и любых других средств в любой роли для подстрекательства к актам насилия, ксенофобии и связанной с ними нетерпимости и дискриминации в отношении... любой... религии". А также в связи с действиями, "которые приводят к формированию порочных стереотипных представлений и предвзятого отношения к религиозным меньшинствам".

Управленческий центр Свидетелей Иеговы выражает надежду, что в будущем российские СМИ займут более конструктивную позицию по отношению к Свидетелям Иеговы и другим религиозным меньшинствам, основанную на Конституции, которая декларирует в России идеологическое многообразие и равенство религии перед Законом.

ОЦІНКА СТАНУ СВОБОДИ РЕЛІГІЇ В УКРАЇНІ ЦЕРКВОЮ ІСУСА ХРИСТА СВЯТИХ ОСТАННІХ ДНІВ

Конференція має вимагати повної відповідності духу й букві зобов'язань, що їх дала Україна стосовно захисту релігійної свободи, як це існує у визнаних міжнародних законах, що стосуються прав людини, включаючи:

1. Статтю 18 Всесвітньої Декларації про Права Людини.
2. Статтю 18 Міжнародної Угоди про Громадські і Політичні Права, як пояснено у Загальному Коментарі № 22 (48) Комітету з Прав Людини (офіційного органу, встановленого в межах Угоди, щоб пояснювати Угоду і простежувати її застосування.¹
3. Декларацію про Усунення Всіх Форм нетерпимості й Дискримінації на Підставі Релігії або Віросповідання.²
4. Принципів 16 і 17 Заключного Документу Віденської Зустрічі Представників Держав-Учасників Конференції з Безпеки й Співробітництва в Європі 1986 р., які було встановлено на Основі Положення Заключного Акту про Підсумки Конференції, Січень 17, 1989, (28 Int'l Leg. Materials 527)7.

II. Конференція має закликати Україну до розвитку конституційних і законних принципів релігійної -свободи, що відповідають Статті 9 Європейської Конвенції про Захист Прав Людини і Основних Свобод, як це пояснено Європейським Судом з Прав Людини.

III. Ті, хто працює над законодавством щодо релігійних прав людини, мають врахувати те, що такі права поширюються на всіх людей, а не тільки на громадян України.

IV. Слід рекомендувати такий розвиток системи релігійної свободи в Україні, щоб це гарантувало на практиці рівноправне положення різних релігійних груп перед законом. У рівному положенні мають бути не лише українські громадяни, а й віруючі-іноземці.

V. Потрібно рекомендувати реалізацію таких принципів, за якими визнається, що релігійні групи й окремі особи мають повний захист не тільки в їхньому праві на свободу релігії, але й на свободу вияву, включаючи їхнє право поширювати свої погляди серед

¹ Комітет по Правах Людини, Загальний Коментар N² 22(48) стосовно Статті 18 (CCPR/C/21/Rev.1/Add 4. 27 September 1993.

² Adopted 18 Jan. 1982, G.A. Res. 55, 36 U.N. GAOR Supp. (No. 51), U.N. Doc. A/RES/36/55 (1982).